

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 16 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cau 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiune

„BISERICA și ȘCOLA.”

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 296.

Esamenul de cvalificațiune pentru candidații la
preoție preseris prin Statutul organic și prin Regula-
mentul special, se va ținea **Marti în 6/19 Februarie**,
a. c. în localitatea îndatinată, cu începere de la 9
ore nainte de amezăzi.

Ceea-ce se aduce la cunoștință tuturor, pe cari
fi privește.

Arad, la 25, Ianuarie 1901.

Consistorul eparchial gr. or. rom.
din Arad.

Iosif Goldaș, m. p.
Episcopul Aradului.

Instrucțiune și educațiune.

Instrucțiunea și promovarea ei în cercuri cât
se poate mai largi, este cu drept cuvânt una din
principalele preocupățiuni ale societăților organizate;
căci luminarea minții, apropierea și cunoașterea
adevărului, este o necesitate atât psihologică, pe cât
este și un motor principal pentru mersul omenirii
spre progres.

Invățătura luminează mintea; ea este pentru
mintea omenească o hrană recerută, care ajunge, in-
dispensabilă, precum este pentru întreținerea corpu-
lui hrana pânea.

Invățătura scapă omenirea din lanțurile igno-
ranței, din orbecarea în nesiguranță, ea face mintea
omenească stăpână, face pe om stăpân, demn rege
al naturei, ceea ce merit a fost să fie, prin inzeștra-
rea sa cu darurile ce dintre vietăți numai lui i s'au
hărăzit.

Înțeles a fost acest lucru de cei ce chemați au
fost și sunt a se îngriji și a se gândi la soarta
oamenilor, popoarelor, și vii dovezi avem, că acolo
unde sunt mai multe și mai bine organizate școalele,
unde școala este mai mult prețuită, acolo de fapt

poporul e mai puternic, mai înaintat și mai demn,
acolo este mai apropiat adevărul de mintea ome-
nească, prin calea deschisă de capetele luminate.

Dar nu învățătura în sine va satisface exigen-
țele unei vieți și a vieții unui popor; vom găsi un
element puternic în instrucțiune, dar elementul ho-
tăritor îl vom găsi în educațiune, în educațiunea mo-
rală, — care nu puține legături are cu instruc-
țiunea.

Bogați în morală să fim: în vederea acestui
ideal să facem educațiunea!

Acest corolar, ca să-i zicem așa, al instrucți-
unei, educațiunea, care un timp merge împreună cu
acea și care îi premerge și o succedează totodată, în
vieța practică, în vieța socială, se ridică la o im-
portanță hotăritoare pentru vieța omului, pentru
vieța unui neam, pentru vieța și soarta lui. Știin-
ța când se pierde chiar, educațiunea ce a însoțit-o
rămâne.

Știința este cea mai strălucită podoabă a omu-
lui, dar minuni nu face. Credința însă...: „De-i
avea credință cât un simbur de muștar, vei zice
muntelui să miște și se va mișca...”

Persistența în credință, alipirea la eternele
legi morale va fi deci temelia educațiunei. În jurul
acestei baze se va clădi edificin moral, din resul-
tatele practice ale științei, pentru perfecționarea vieții
omenești, pentru formarea elementelor sănătoase cari
vor constitui societatea.

Știința ne luminează calea pentru alegerea
mijloacelor în lupta vieții, educațiunea să ne lumi-
neze drumul binelui, — ear credința ne va mântui.

Educațiunea luminată în razele învățăturai, va
ajunge ea strălucitoare, prin bogatele efecte bine-
făcătoare pentru cei ce de ea s'au împărtășit. Ea
va întări conștiința demnității, va întări caracterul.

Dar, — când credință nu am, nimica nu am,
zice sfiuta Scriptură; și tot un adevăr neștrămutat
este, că legea și neamul nostru nu bogăția în știință,
ci tăria credinței și bogăția morală în le-au conservat.

De aceea, păstrarea celor bune în întâiul rind se impune educatorului și de-odată cu aceasta netezierea neajunsurilor și slăbiciunilor. Nu vom fi înse printr'aceasta indeajuns armați în fața concurenței în viață cu alte neamuri, cari caută să ne copleșească și cari recunoscând importanța superiorității culturale își dau silința să ne întrecă pe această cale; va fi deci o datorie, ca roadele învățături cu concludsiunile sale morale să ne fie în fața ochilor ca ce mai de căpătenie lucru de implinit.

Educatorului nostru mare sarcină îi revine, dar frumoasă menire îi este parte. Dela munca și priciperea ce va depune pentru neamul său și biserica lui, în mare parte depinde soartă și viitorul acestui neam. De-aceea, datorie lui va fi ca armat cu ale învățături și întărit în credință și convigeri morale, propagator și săvârșitor de bine și folositor să fie, învățător și exemplu.

Patimile și slăbiciunile omenești, dujmănia și răutatea, să fie ceea ce educațiunea să netezească; ear credința, iubirea de neam, dragostea pentru pământul strămoșesc, increderea în sine, vrednicia la muncă, și implinirea datoriei mai nainte de toate, să fie virtuțile pe cari să le sădească și să le cultive în inimile celor încredințați conducerii sale și celor în mijlocul cărora trăește, pentru cari tot prinosul să-l aducă. Căci dascălul este pentru popor, ear nu poporul pentru dascăl.

„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor . . .

Proiect de Regulament

pentru administrarea afacerilor epitropești în parochii, elaborat de Dr. Nicolae Oncu pe baza Statutului organic și a regulamentului congresual pentru afacerile epitropești, votat de Congresul național-bisericesc prin conclusul Nr. 107/1897.

II.

Dispozițiuni speciale.

Comitetul parochial.

(Continuare.)

§. 33. Comitetul are dreptul de a stabili modul și condițiunile ce trebuie să observe epitropia la exarendarea sau altfel de folosire a realităților bisericesti, școlare și fondationale, îndatorat fiind să observe în această privință toate dispozițiile generale din acest Regulament relative la această afacere atât de însemnată din parochii.

Conform acestor dispozițiuni în general toate realitățile se dau în arendă pe unul sau mai mulți ani, conform hotărîrilor și condițiunilor stabilite de comitet pe baza usului general din fiecare localitate, și erăși în general exarendarea se face pe calea lici-

tațiunei publice, pe lângă vadiu și perfecta garanție de plătire regulată a aranzii, decretându-se totodată și aceea, că în toate aceste casuri, la recercarea comitetului, parochul e dator să publice licitațiunea la timpul său și în biserică și că în toate casurile, când arenda anuală trece peste 100 coroane, comitetul trebuie să încheie cu arendașul contract în scris în 2 exemplare, ear dacă arenda anuală a unuia sau a mai multor obiecte luate în arendă prin una și aceeași persoană, este mai mica de 100 coroane, este de ajuns și protocolul de licitație, care trebuie să conțină însă pe lângă obiect și suma anuală și termenele fixe de plata aranzii, care protocol trebuie însă luat în toate casurile și trebuie subscris de toate părțile interesate.

Dela această regulă comitetul poate face abateri numai în comunele urbane la inchirierea locuințelor din casele de chirie, unde principiul și praxa de licitație nu se poate aplica, ear în comunele rurale, relativ atât la case, cât și la imobile numai în acel cas, dacă unele imobile după situația și natura lor, sau după usul general din localitate nu se pot valora prin exarendare publică și dacă totodată și Sinodul parochial prealabil aprobă proiectul comitetului pentru acest mod de arendare fără de licitațiune publică.

În fine să decretează, că în toate casurile de licitațiune să se pretindă dela licitanți depunerea unui vadiu de cel puțin 10% a sumei de esclamare a arenzii și dacă arenda trece peste 100 coroane, sau dacă exarendarea se face pe mai mulți ani, arendașul în deosebi trebuie să ofere și să deie deplină garanție că va plăti ratele de arendă punctual la termenele din contract și anume sau prin depunerea unei cauțiuni acceptabile și egale cu arenda de pe un an, sau prin întabutarea arenzii la loc sigur, sau în fine prin 2 buni garanți (chizes), responsabil fiind comitetul pentru toate pagubile ce s'ar putea ivi din eventualele sale omisiuni relativ la cererea și stabilirea acestei garanții.

Tot asemenea trebuie să porceadă comitetul și să se îngrijască de garanță cuvenită de plată și la exarendarea scaunelor din biserică, cari în cas de vacanță, îndată după trecerea unui timp de 6 săptămâni dela devenirea lor în vacanța, trebuie date pe calea licitațiunei publice, pe lângă condițiunile stabilite de comitet și înșirate în protocolul de licitație, ce trebuie luat despre fiecare act de licitație cu acel adaos însă, că terminul de plată a scaunului nici într'un cas nu poate trece peste 6 luni dela ziua licitației și cumcă în toate aceste casuri contractul de arendă se suplinește prin protocolul de licitație, subscris de părțile interesate și păstrat în casa parochială.

Venitul dela scaune formând un isvor de acoperire a trebuințelor bisericești se recomandă, ca scaunele din biserică în toate parochiile să se deie în

arenda, însă absolut numai pe viață, parochianului, care ofere mai mult.

În fine în toate casurile, în cari este admisă cultivarea în regie proprie a pământurilor parochiei, comitetul este dator să porceadă ntru toate ca și un bun părinte de familie.

§. 34. Comitetul are dreptul să stabilească modalitatea de elocare (plasare) sau alta întrebuințare a banilor gata și peste tot a capitalelor bisericesti, școlare și fondationale.

În această privință decretat fiind principiul, că pe viitor ori ce fel de operațiuni de împrumut sunt necondiționat oprite, — se enunță în general, că toți bani disponibili și toate capitalele din parochii se pot plasa în realități, hârtii de stat, acții și scrisuri fonciare dela institute solide și de bun renume, apoi să pot depune în casele de păstrare pentru fructificare și în fine în alte întreprinderi de comerț, industrie și economie în sensul dispozițiilor generale din acest Regulament, avându-se în vedere în toate casurile siguranța capitalelor, care în administrarea averilor parochiale întotdeauna trebuie preferită profitului momentan mare însă nesigur.

În special se recomandă plasarea capitalelor din parochii în realități și dintre aceste să se prefere cumpărarea de pământuri arătoare sau fâneațe, cari peste tot să pot administra mai ușor, aduc un venit aproape sigur și nu sunt espuse la devalvări în măsură atât de mare, precum pot fi espuse alte realități.

Ce privește hârțile de valori, acțiunile, scrisurile fonciare și depunerile în casele de păstrare, se enunță în general că banii disponibili și toate capitalele bisericesti, școlai și a foundationilor se pot plasa numai în acele hârții de valori, acții și scrisuri fonciare și să pot depune numai în acele case de păstrare, cari sunt sau vor fi anume designate de Consistorul eparhial prin aceasta se decretează de obligatoare pentru toate parochiile, responsabile fiind comitetele pentru toate eventualele păgubiri ale parochiei, ce ar putea urma din nerespectarea acestor dispoziții.

Dintre hârțile de stat să se prefere rentele, al caror titluri nu se trag la sorti, ear dintre acții, scrisuri fonciare, să se prefeseze acele institute, cari dispun de capitale sociale și de fonduri de rezervă mai însemnate, fiind acesta principalul criteriu de soliditate și de garanță atât pentru capitalele depuse, cât și pentru titlurile și acțiunile emise de institutele de bani.

Ce privește în fine proiectele comitetului de a întemeia sau a participa la întreprinderi economice, comerciale sau industriale, înainte de esecutare toate aceste proiecte, întocmai ca și propunerile de cumpărare de ori ce imobile, trebuie supuse prealabil la censurare Sinodului și aprobarea Consistorului; în toate celelalte moduri de plasare a capitalelor este competent comitetul de a decide finalmente și este

suficientă conformarea comitetului cu presentele dispoziții.

§. 35. Comitetul are dreptul și datorința de a sprijini pe copiii săraci, în frecuentarea școlai parochiale confesionale prin provederea lor cu înbrăcaminte, cărți și alte recvisite de învățământ, precum și de a înființa și susține biblioteca parochială pentru înlesnirea cetirei de cărți bune și folositoare.

În interesul de progres intelectual și moral-religios al parochianilor, biserica noastră având rolul și frumoasa misiune de instrucțiune și educațiune a credincioșilor sei, afacerea de ajutorare a școlarilor săraci și înființarea de biblioteci în totă parochia, în deosebi se recomandă în grija particulară și toată solitudinea preoțimeii și a comitetelor parochiale, folosindu-se spre acest scop de colecte, arangiând concerte, petreceri sau ori ce fel de producțiuni artistice și literare, sau cerând dăruiri generoase, sau încasând sumele de lipsă prin repartițiuni, și în fine întemeind anume fond spre acest scop.

De altmintrelea în toate acestea afaceri, în deosebi și în alegerea cărților destinate pentru bibliotecă, organele din parochii se vor confirma instrucțiilor ce le vor primi dela Consistor.

§. 36. Comitetul are drept de a desbate și decide și totodată datorința de a supune la aprobarea Sinodului și a Consistorului toate chestiunile și proiectele de cumpărare, vânzare, schimb sau de însărcinare a averilor imobile ale bisericesti, școlai și a foundationilor, îndatorat fiind să se conformeze și în această privință tuturor dispozițiilor generale și speciale din Regulamentul present.

În interesul general al bisericesti și pentru introducerea și păstrarea uniformității, se enunță la acest loc, că toate contractele de cumpărare, vânzare sau de schimb se fac în numele parochiei prin comitetul parochial ca reprezentant legal al comunei bisericesti și că toate imobilele astfel câștigate trebuie introduse în cărțile funduare ca proprietatea și pe numele parochiei gr. or. române din cutare și cutare localitate, aplicându-se această regulă fără de excepțiune și la toate imobilele școlai sau fondurilor și foundationilor din parochie, cari însă în actele și cărțile parochiei rămân nealterate cu întreag lor destinațiune și să țin în evidență și se administrează separat după scopul și natura lor.

În toate casurile de cumpărare, vânzare, schimb sau însărcinare, comitetul este îndatorat să pertraceteze și motiveze fiecare proiect relativ la aceste afaceri, să încheie contract în tot cazul condiționat dela aprobarea Sinodului și a Consistorului și în fine acest contract dimpreună cu toate actele relative să-l substearnă Sinodului și de aci Consistorului pentru aprobare decretându-se, că fără de această aprobare ori ce contract de asemenea natură încheiat de comitet este nul și pentru parochie ne esistent și totodată că până la aceasta aprobare, afară de încheierea contractului, comitetului sub răspundere material

ii este interzisă ori ce altă dispoziție în aceasta materie.

§. 57. Comitetul are drept de a tracta și decide asupra tuturor chestiunilor, cari tind la bunăstarea și progresul economic al parohiei, și anume prin crearea de fonduri pentru diversele trebuințe religioase și culturale, pentru sporirea și asigurarea averilor și venitelor parohiei și altele asemenea.

De altminterlea acest teren de activitate al corporațiilor din parohii fiind vast și totodată diferit după diferitele localități, comitetului parochial, pe lângă dispozițiile generale i se lasă și recunoaște cea mai deplină libertate de acțiune în toate direcțiunile acestea, cu cea unică restrângere însă, că toate proiectele sale, care tind la acest scop, înainte de executare trebuie prezentate Sinodului și Consistorului pentru aprobare, sub urmările precisate în paragraful precedent.

§. 38. Comitetul în sfera sa de activitate are dreptul de a stabili statute, regulamente, sau dispoziții speciale pentru administrarea și controlarea averilor și a cassei parohiale, în cadrul Statutului organic și a Regulamentului de față, enunțându-se însă, că nici o dispoziție specială de asemenea natură nu poate abroga sau altera dispozițiile generale din acest Regulament, și în fine, că ori ce statut, Regulament sau dispoziții speciale, numai după aprobarea lor prin Sinod și Consistor pot avea valoare și putere obligatorie.

§. 39. Comitetul este dator să facă în fiecare an, către Sinodul parochial, în decursul lunii Ianuarie, un raport general despre întreaga sa activitate din anul premergător, în care ca și într'o icoană fidelă să cuprindă toate hotărârile și acțiunile sale de importanță, să tracteze pe scurt și cuprinzător toate momentele însemnate din viața morală-religioasă, culturală și economică a parohiei în decursul anului trecut și peste tot să nu lase nimica neatins din ceea ce privește progresul sau regresul parohiei, indicând totodată și mijloacele și calea ce duce la îndreptarea relelor, la bunăstarea și asigurarea propășirilor spre bine a parohiei și a parochienilor.

Acest raport general trebuie adresat către Sinodul parochial pentru pertractare și decideră în proxima sa ședință din Ianuarie, și de aci înaintat la Consistor, de unde se remite cu decisiunea sa și dimpreună cu celelalte acte parohiale se păstrează în arhivul comitetului.

§. 40. Toate propunerile și deciziunile comitetului parochial aduse în virtutea drepturilor sale acordate prin dispozițiunile generale, și toate propunerile și proiectele sale făcute pe baza dispozițiunilor generale din §§-i . . . . .

din acest Regulament, înainte de aplicare și executare trebuie subșternute la Sinodul parochial prin oficiul parochial pentru esaminare și primire și de aci din oficiu pe calea oficiului protopresbiteral la Consistorul eparchial pentru reviziune și aprobare.

Toate aceste decisiuni și proiecte trebuie subșternute dimpreună cu actele respective și cu un estras autentic din protocolul comitetului, — Sinodul așterne protocolul în original la Consistor. I

În legătură cu aceasta se enunță totodată, că în toate aceste cazuri aci menționate, oficiul parochial, respective parochul locului, la recercarea comitetului este îndatorat să convoace Sinodul parochial în timpul cel mai scurt posibil și să publice convocarea în tot cazul în prima Duminecă după primirea avisului dela comitetul parochial.

§. 41. Comitetul are dreptul și datorința să controleze întreaga administrare a averii și a cassei parohiale prin epitropie și în special să sconteze cassa parochială de câte ori află că este de lipsă; este dator însă să sconteze cessa cel puțin de 2 ori pe an, — cercetând în special: că administrarea prin epitropie averilor și a cassei parohiale se face oare în sensul Regulamentului și a hotărârilor comitetului? — că sunt oare introduse în Jurnal și socoți toate venitele și spesele efective ale parohiei? — că există oare în faptă hârțiile de valori și numărarul arătat prin Jurnal și socoțile epitropiei? și în fine, că epitropia se acomodează întru toate și nu trece oare peste marginile preliminarului?

Comitetul își exercită acest drept și datorința prin presidentul său sau prin o comisiune aleasă din sinul său, din care trebuie să facă însă parte ca aleși în tot cazul presidentul și parochul locului, care este membru natural al comitetului, sau în fine prin un număr de ori care 3 membri din comitet, la a căroră înfățișare și cerere presidentul trebuie să ordoneze și să asiste la controlare și scontrarea cassei parohiale.

Tot asemenea datorința i se impune și parochului, care fără de concursul altor membrii din comitet, însuși și singur are dreptul să reclame, ear presidentul comitetului, la cererea sa, ori și când necondiționat este dator să ordoneze și asiste la actul de control și scontrare împreună cu parochul.

În parochiile unde sunt mai mulți preoți, cari nu toți fac parte din comitet, aceștia își esercează acest drept în mod colectiv astfel, că preotul, care este membru natural în Comitet, deoparte este dator să avizeze întot-deauna pe colegii săi afară din comitet, de câte ori e hotărît să facă controlul și scontrarea, ca să poată asista și aceștia, ear de altă parte la cererea colegilor sei, cari nu ar face parte din comitet, e dator întot-deauna să transpună cererea aceasta la presidentul comitetului și toți împreună au drept să porceadă astfel la actul de control și scontrare.

Drept dovadă de împlinirea acestei datorințe toate actele de control și scontrare dimpreună cu rezultatul lor întot-deauna se introduc pe scurt în Jurnalul de cassă dela epitropie, ear în cazuri când organele de control aci menționate descoper încorectități în administrare sau purtarea cărților, sau constată lipsă

de valori sau de bani în cassa parochială, sunt date să iei despre aceasta act într'un proces verbal special și să faci imediat pe calea protopresbiterului raport detaliat către Consistor, notificând totodată un asemenea cas și comitetului parochial.

(Va urma.)

In chestia Pocăiților.

De un timp încoace presa română și în deosebi presa bisericească s'a ocupat mult de secta nouă a pocăiților. Era și timpul, căci noii sectari își făceau și-și fac și azi lucrările lor de soboli pe încetul, dar continuu, inficiind cu secta lor chiar și acele părți ortodoxe, unde spiritul ortodoxismului a plutit dela începutul creștinismului și până azi, liber și neconturbat de elemente atât de distrugătoare. Pretutindena noua sectă își are adicții săi. Bag seamă prezicea apostolului Pavel despre stricarea moravurilor, exprimată în epistoala sa a doua către Timoteiu se împlinește și aici: „Va veni timp, când nu vor suferi învățătura cea sănătoasă, ci după poftele lor își vor grămădi învățatori.“ (II. Tim. IV., 3.)

Fără a ținea cont de principiile și regulile ce trebuiesc observate la interpretarea Sfintei Scripturi și de aplicarea aceloră, fără a lua în seamă că Sfânta Scriptură ea se interpretează: „juxta unanimum consensus patrum et juxta consensus, quod tenet ac tenet Sancta Mater ecclesia“ va să zică pe baza tradițiunii; ei — pocăiții — își permit interpretarea Sfintei Scripturi fals și după voia și interesele lor mârșave, neținând cont de eruarea sensului obiectiv exprimat prin cuvintele autorului. Imitează deci pe protestanți, cari zic și afirmă că Sfânta Scriptură e suficientă a se explica pe sine, deci exegetul poate scruta liber și independent cu ajutorul mijloacelor naturale nexul dintre textele biblice fără a da nici cea mai mică atențiune sfintei tradițiuni.

Biserica noastră a susținut însă dela început și încă unanim principiul, că texturile din Sfânta Scriptură afară de sensul literal — rezimul protestanților și a pocăiților — mai are și un sens spiritual sau mistic. Pentru eruarea acestui sens se recere ca exegetul să fie dotat cu facultăți spirituale corespunzătoare, să poșadă destoinicie de a putea înțelege Scrierea așa cum a înțeles autorul, inspirat de Duchul sfânt: „Că nu prin voia oamenilor s'a făcut când-va prorocia, ci fiind luminați de Duchul sfânt, au grăit oamenii cei sfinți a lui Dumnezeu.“ (II. Petr. I., 21.)

Fără a lua în seamă cuvintele apostolului Pavel rostite în prima sa epistoală către Corinteni: „Și pe unii au pus Dumnezeu în biserică, întâiu pe apostoli, al doilea pe proroci, a treia pe învățatori, după aceea pe puteri, apoi darurile de vindecări, ajutorințele, isprăvnicile, felurile limbilor. Au doară toți sunt apostoli? Au doară toți sunt proroci? Au doară toți

au darurile de vindecări? Au doară toți grăiesc în limbi? Au doară toți tălmăcesc?“ (I. Cor. 12, 27.) Pocăiții tind a rupe legăturile dintre popor și conducătorii săi naturali și prin aceasta a ne slăbi șirurile. De și din textele citate mai sus (II. Petru I., 21; I. Cor. 12, 27) se vede lămurit că ierarchia bisericească sta și pe timpul apostolilor ca instituțiune divină, cu toate acestea pocăiții nu vreau a o recunoaște, ei tind nu numai la substragerea lor de sub potestatea ierarchiei bisericești, dar nisuesc și la usurparea prerogativelor preoțești, dându-se unul fiecare pe sine de binevestitor, apostol și învățător, lovind prin aceasta direct în citatele de mai cu sus ale Sfintei Scripturi. Cel învățat în cuvânt să comunice celui ce învață toate „cele bune.“ (Gal. VI., 6.) Aceste cuvinte le folosesc și tălmăcesc ei în alor favor și pe baza aceloră pretind a avea dreptul de învățator fiecare dintre ei. Luminat însă arată tot acel apostol în epistola sa I. către Cor. 12, 27 că nu fiecare poate să fie în biserică învățator, ci: „pe unii au pus Dumnezeu în biserică întâiu pe apostoli, al doilea pe proroci, a treia pe învățatori etc.“ Basați pe aceste cuvinte ale desamintitului apostol a hotărât Sinodul ecumenic al VI. prin canonul 64: „Cumcă nu se cuvine mireanului a porni cuvânt în public, sau a învăța, însușindu-și de aici lui și dirigătorie dăscălească, ci a urma rânduiri ce predate de Domnul și a deschide urechia, la cei ce au luat darul învățătorescului cuvânt și a se învăța dela dinșii cele Dumnezești. Că întru o biserică osebite mādulări au făcut Dumnezeu după glasul apostolului. Pe care Teologul Grigorie tâlcuind de rânduială cea întru aceste o arată zicând: „Pe aceasta rânduială să o cinstim o fraților, aceasta să o păzim. Unul ori care fie ureche. Ear altul limbă: Unul mână: Ear celalalt altceva. Acela învețe: Ear acesta învețe-se. Și după puțin: Și cel ce se învață (fie) întru bună supunere, și cel ce dă întru blândețe: Și cel ce slugește întru osârdie. Să nu fim toți limbă, partea cea pregata: că au doară toți sunt apostoli, au doară toți proroci? Au doară toți tâlcuitori? Și după oare-care: ce te faci pe tine păstor oaie fiind; ce te faci cap picior fiind, ce te apuci a comăndui oști, fiind rânduit între soldați. Aiurea înțelepciunea poruncește: Nu fii grabnic în cuvinte, nu te întinde împreună cu bogatul sărac fiind: Nici căuta a fi mai înțelept decât cei înțelepți, ear de să va prinde cineva strămutând canonul acesta 40 de zile să se aforisască.“

Vrajmași neimprăcați ai ortodoxismului ei — pocăiții — umblă cu cugetul de a atrage în cursa lor și pe credincioșii nostri și astfel a ne răsturna toate așezămintele, toate clădirile, câte a alcătuit maica biserică pentru noi în cursul a 19 veacuri. S'a discutat mult asupra aflării cauzelor pentru cari poporul nostru țoran a început a se alipi sporadice de această sectă urită, care jignește mult interesele naționale și spirituale ale poporului român peste tot;

dar mai cu osebire a poporului dela țară, care nefiind în măsură cuvenită conștiință de sine, ușor se lasă sedus de cine știe ce venitură — pocăit. Elementul Român, și încă classa de jos din acel element e recunoscut de cel mai conservativ element până chiar și de străini. Păstrarea obiceiurilor aduse cu sine din țara străbună Italia, păstrarea portului și a industriei de casă ne sunt tot atâtea dovezi și cheazășii pentru conservativismul nostru. Și acum, deodată ne vedem dați de gol cu toate dovezile, cu toate temeiturile noastre relative la acel conservativism. E trist, dar adevărat.

Mulți pun și aruncă toată vina acestei triste stări de lucruri pe spiritul timpului. Ei bine! să le dăm și acestora drept. Nici la un cas însă tot dreptul nu li-l putem da, căci admitând aceasta, am greși ușor cărma și poate în loc de liman am ajunge de la Șcylla la Caribdis, am face tocmai așa cum face și femeia care neisbutind a coace pâinea bună, aruncă vină aci pe cuptor, aci pe lemne de ars în cuptor, ori în cazul extrem pe morar, fără a se lăsa ea cât de puțin în vină. Să admitem că spiritul timpului ni-e dușman, împrejurările vitrege, să ne silim noi, cei ce stăm în fruntea poporului, să ne facem mai buni, mai diligenți decât eram până aci și sunt sigur că spiritul timpului va ceda forței noastre. Apostolul Pavel în prima sa epistoală către Tit zice: „presbiterul trebuie să fie fără prihană, bărbat al unei mueri, treaz, înțelept, cuviincios, iubitor de streini, vrednic de a învăța: nebețiv, nebătăuș, nedoritor de câștig neonest, blând, neiubitor de ceartă, nesgărcit, bine îngrijindu-se de casa sa, având copii ascultători cu toată modestia“. (Tim. III., 2—4.) E lucru natural, această datorință ni se impune și noauă, urmașilor apostolești de azi. Să satisfacem dar acestor datorințe și cum sigur că vom fi mai tari decât nu știu câte spirite și ispite de ale timpului de azi. „Nu arunca vinovăția păcatelor tale asupra satanei.“ (Cristos, Omilia despre ispita diavolului.) Să nu aruncăm nici noi toată vinovăția noastră asupra spiritului timpului de azi. Au doară naia bisericii noastre a plutit în primele secole ale creștinismului pe mare mai liniștită? Au era atunci marea fără valuri și orcanuri? Nici decât. Din contră, erau valurile cu mult mai mari, orcanele cu mult mai fioroase, dar de bună seamă naia avea cărmaci buni și deștepți, trezi, înțelepți și pe de asupra neobosiți în lucrul evangheliei! Când observau furtuna, cărmacii erau la post și nu cruțau nimic, „și cu timp și fără timp“ bine-vesteau cuvântul, și la cas de lipsă alergau dela marginile lumii de se sfătuiu în soboare asupra chipului și a mijloacelor, prin cari s'ar putea sana răul ce se ivea și a-l stîrpi acela din rădăcini; azi deși avem mijloace și înlesniri de călătorie: trenuri, drumuri bune, totuși nu ne luăm nici atâta osteneală ca să ne adunăm din când în când în conferințe măcar, ca astfel laolaltă să chibzuim modul, cum s'ar putea sana relele, ce ne bântuie, și în conștele-

gere să lovim toți deodată și după un anumit și binechibzuit plan dușmanul, ce ne atacă. Aceasta noi nu o facem, ci lăsând relele să vină, dacă vor veni, să locuiască în noi, în mijlocul nostru, lăsăm superioritatea noastră să participe ea însăși la întruniri, ear noi facem aceea ce-au făcut și acei oameni din sfânta evanghelie, cari chemați la cină, sau lăpădat de aceea, unul într'un chip, altul într'altul și la urmă, ca totuși să dovedim, că nici noi nu suntem nimenea, aruncăm vinovăția noastră asupra spiritului timpului de azi. E bine că spiritul se lasă în vină, altcum nu pricepe cum am scote-o la cale.

Alții ne stau înainte cu împrejurarea, că unii credincioși și-ar părăsi religiunea trecând la pocăiți simplaminte numai că să poată scăpa de sarcina, ce-i apasă cu susțicerea clerului. În adevăr, clerul nostru are lipsă, mai corect zis: a avut lipsă de susținerea sa din partea credincioșilor. Și precum de ori ce us se face mai întot-deauna și abus, chiar așa s'a făcut abus și de ștoalele clerului; lucrul ce a înstreinat foarte mult pe credincioși de părinții săi sufletesți. În timpurile nu așa depărtate de noi, clerul nostru cea mai mare parte nu știa decât să cetească, și cu toate aceste se bucura de cea mai mare stimă și venerațiune înaintea păstoritorilor. Lucru de mirat și totuși era așa. Și de ce? Pentru că serviciile divine le oficia clerul cu cea mai mare evlavie, așa încât credincioșii în urma esprimărilor clare a cuvintelor rostite de preot, în urma tonului evlavios, în care se oficia serviciul era pătruns până în adâncul sufletului de însemnătatea actului. Mai admitând apoi și împrejurarea, că preotul lua parte la toate bucuriile și necasurile credincioșilor dându-le acestora să înțeleagă că și el se bucură de bucuria lor ori din contră e mâhnit de întemplarea rea venită asupra cutărui parochian al său, el a devenit în toate privințele adevărat părinte sufletesc al poporului.

Încetul cu încetul clerul a început a se lumina, așa că azi în raport cu trecutul putem zice, că avem un cler luminat; poporul însă a rămas mai tot acolo, unde a fost. Cu clerul luminat însă s'au înmulțit și lipsele aceluia, lipse ce e drept și scusabile, dar în cea mai mare parte produse de dorul de întrecere în căsnicie și îmbrăcăminte cu oficianții bine plătiți și salariați de stat. Poporul cu mintea sa naturală a observat aceasta. El vedea bine că noul preot e ceva mai străin de el, sinceritatea cu care era întâmpinat de preoții bătrâni nu o vedea în noi, cei tineri. Deși ei ne primeau, cum știeau, mai bine la casele lor, firește simple, noauă această bucurie nu ne făcea în acel puțin nici silința de a ne simți bine în căștioarele lor sărăcăcioase nu se putea observa în noi. De aci apoi răceala poporului față de noi. Mai adaugând apoi, că lipsele noastre multe nu-le puteam acoperi numai cu flori de măr, ci de multe-ori recurgeam și la mijlocul, nu puțin stricăcios, de a reduce stoalele, un lucru și mai bătător la ochi. Unde rămâne nisuița unora de a deveni

prea autoritativi: „Sic volo, sic iubeo.“ Aci credincioșii în adevăr își perd răbdarea.

Având în vedere, că starea trecută a multor preoți a fost în adevăr deamănă de compătimit, și abuzurile doară comise de unul ori alt preot în privința esagerării stoalelor ar fi poate scusabile. Acum însă când starea preoției peste tot s'a ameliorat, esagerarea stoalelor nici la un cas nu se poate scusa. Din contra, ar fi de dorit ca stoalele, unde acelea sunt prea mari și unde par jiguitoare credincioșilor, să fie cât de curând reduse. Acest fapt ar renaște pe încetul legătura naturală dintre preot și păstoriți; dragostea și alipirea acestora de păstorul lor. Un lucru acesta, de care fiecare preot are urgentă necesitate din toate punctele de vedere.

Am experiat mai departe, că în unele comune, în șirul feliuritelor stoale, s'au introdus cu timpul sub titlul de „deslegare“ chiar și la sfânta împărțire unele stoale. Având în vedere că acest abus taiă adânc în așezămintele noastre bisericești; deci la tot casul și cât mai de grab trebuie cassat. Obiceiul acesta urit pe lângă aceea că poate aduce grele invinuri asupra preotului, dar e tot odată armă primejdioasă în mâna dușmanilor bisericii noastre. Canonul 23 al sinodului ecumenic al VI-lea oprește a lua ori ce fel de plată dela cei, ce se împărțesc. Acel canon zice: „Pentru-că nimeni ori din episcopi, sau din presbiteri sau din diacon dând precurata cuminecătură să dea chiar dela cel ce se împărțese pentru acest fel de împărțire, bani sau ori ce fel de lucru, că nici este cumpărat harul, nici cu bani am împărțit sfințenia Duhului, ci celor vrednici de dar, fără viclesug să cuvine a se da. Eară de s'ar arăta cineva din cei numerați în Cliros, cerând dela acela, pe carele îl cuminecă cu Pracurata Cuminecătură, ori ce fel (de plată) să se caterisască, ca un răvniitor al rătăcirii, și ale rătăcii lui Simon.“

Știind noi bine, că poruncile și așezămintele sfintei noastre biserici ne obligă pe toți, cleric și mirean, la împlinirea datorințelor noastre sufletești în sine, să premergem cu exemplul bun. Să nu conținem deci a fi milostivi față de săraci. „Dă deci săracilor pentru că când odinioară tu nu vei putea însu-ți să vorbești pentru tine, mii de buze să vorbească pentru tine și milostenia să fie mijlocitorul tău.“ (Sfântul Crisostom vorova a III-a despre pocăință) Să urmăm și noi dreptului Jov, a cărui bună-tate față de săraci e neintrecută: „Ușa mea la tot cel ce vine se deschide.“ (Jov. 31, 32.)

Față de cei ce ne vatămă să fim indulgenți, căci iartă noauă datorile noastre precum și noi iertăm datornicilor nostri.“ (Mat. 6, 12), rugați-vă pentru cei ce vă supără și vă prigonesc pe voi, ca să fiți fiii Tatălui vostru, carele este în Ceriuri.“ (Mat. V. 44, 45.) Zice sfânta Scriptură.

Ear de cumva în staulul nostru s'ar ivi rătă-

ciți dela credința cea adevărată, să-i tratăm cu blândețe, căci „slugii Domnului nu i-se cade să se sfădească, ci să fie blând către toți, învățator, suferitor, cu blândețe certând pe cei ce stau împotriva; poate când-va le va da Dumnezeu pocăință spre cunoștința adevărului. Și vor scăpa de cursa diavolului fiind ei prinși de dinsul în voia lui.“ (II. Tim. II. 24, 25, 26); „Păresește-te de întrebările cele ne-bune și de numere de neamuri, și de prigoni și de sfzile cele despre lege, căci sunt nefolositoare și deșarte.“ (Tit. 3, 9). Persistând retăcitul, și după sfatul dat, în rătăcire, fiind așa dar îndrețnic, cu privire la unul ca acesta urmează sfatul apostolului Pavel către Tit.: „De omul eretic după una și a doaua îndemnare te ferește: Știind că unul ca acesta este îndrețnic și păcătuesțe, fiind osândit de sine însuși.“ (Tit. 3, 10, 11.) Nici odată însă nu e consult a se compromite cineva din cler, ci în toate împrejurările să se poarte așa ca: „Nimeni să nu te desprețuiască.“ (Tit. 2, 15).

Acelor credincioși, cari ne cer sfatul, să grăbim a li-l da. Firește, că pentru a putea da sfaturi sănătoase, se recere să fim în curat cu științele necesare oficiului nostru, dar să fim în curent și cu legile civile, deschilinit cu acelea, cari privesc mai de aproape poporul, în mijlocul căruia trăim. De bună seamă că spre acest scop se recere studiu continuu. Când amintesc aceste, nu poftesc doară ca preotul să-și părăsească de tot economia sa, din contra, și în economie se cade să fie preotul pildă model, având totdeauna în vedere însă, că din lucrător în via Domnului, să nu devină un simplu lucrător de pământ: „În toate dându-te pe tine pildă de fapte bune... ca cel protivnic să se rușineze, neavând nimic a grăi rău de noi.“ (Tit. 2, 7, 8.)

Peste tot zis, urmând strict cuvintelor sfintei scripturi, conform întru toate cu așezămintele noastre bisericești, sunt sigur că naia bisericii noastre va pluti liniștit și neconturbat spre mărețul scop, ce urmărește.

Moise Popoviciu.

Să ne organizăm.

(Conferințele preoțești.)

Testamentul Vechiu deja, ne îndreptățește la organizare, la constituire; acolo aflăm ajutorul reciproc „să-i facem lui ajutor după dânsul“ că cel singur se lenevește, ear mai mulți se mai indeamnă.

În Testamentul Nou apoi aflăm organizată societatea creștină, în frunte cu Mântuitorul, încunjurat de Evangheliști, Apostoli și o mulțime de învățăcei, ear cuvintele simbolice ale Mântuitorului „Unde sunt doi sau trei adunați în numele meu acolo sunt și eu în mijlocul lor“, pun basă, consacreză

sinodalitatea bisericii noastre. Aceasta este organizarea ierarhică a bisericii noastre.

În cadrele acestea însă, ca una din cele mai alese clase de oameni, cu tendențe și mențiuni prin excelență culturale-morale, e de datoria noastră să ne organizăm astfel ca ori ce tentațiuni a spiritelor invențioase și nesațioase a celui mai nou secol, pregătiți să ne afle.

Ce s'a negles în trecut cu greu se reparaază în prezent, și dacă eram ceva mai economi în trecut, azi n'am simți greul vieții astfel sau n'ar trebui să așteptăm grația sau subsidiul nimăru.

Nu știm ce va aduce ziua de mâine, dar și astăzi în multe locuri prea a înțelenit ogorul; e un adevăr că avem școli, dar adevărata școală începe numai atunci când părăsești școala și intri în viață.

Și ca clerul să fie în adevăr aceea ce ar trebui să fie e cel mai anevoios lucru; conferințele sistematizate după pretensiunile de azi ar fi cea mai bună școală pentru noi, deoarece Ven. Consistor e imposibil să poată aplica pretutindena și la vremea sa măsurile sau mijloacele necesarii, astfel cum am putea să aflăm, discutând în conferințe mai mari, toate chestiile vitale cari privesc mai deaproape clerul în special, ear apoi în genere marea și greua misiune pastorală.

Cunosc d. e. comune unde comunicația e așa de anevoioasă și neregulată în cât un circular abia ajunge la 2 săptămâni după espedare și câte casuri de urgență obrin într'o diecesă! dar apoi în mitropolia întreagă.

Ear apoi câte casuri avem unde dominează aceeași boală, tratat de același medic corporal sau duchovnicesc cu aceleași proceduri, unul moare altul se vindecă; în conferințe s'ar putea lămuri toate.

Clerul față cu guvernul, justiția administrația etc., — foarte mult s'ar putea dirige și aici când noi ne-am întâlni ca să ne cunoastene mai deaproape atât părțile bune, cât și cele cari ne hântuesc.

Uniformitatea în tracte protopresbiterale, diecese sau altcum în ce privește dotația noastră chiar, relativ la bir, stole etc., apoi mai vârtos relativ la dări comunale comitatense și de stat, toate acestea s'ar regula pe încetul, pentrucă afară de partea canonică administrativă și pastorală noi mai avem încă multe afaceri neresolvate, cari prin intervenția superiorităților noastre s'ar putea arangia în mod uniform și corespunzător.

Nu ne cunoaștem o parte însemnată drepturile noastre dar nici datorințele în multe și multe casuri; și prilej ni s'ar da astfel în conferințe ca în decurs de 2—3 decenii să ne trezim din starea aceasta mult puțin indolentă, morbidă și ignorantă și să ne afirmăm conform vocațiunii noastre în și afară de biserică.

Pentru sanarea multor rele, îndreptarea unor legi chiar, am putea intra în legături spirituale cu

alte societăți a altor confesii creștine, ca astfel mai impunător să tindem într'acolo ca guvernele să sprijinească biserica și clerul dela a căror soarte și ținută e în mare parte pendentă creșterea cetățenilor și viitorul statelor.

Închiderea birturilor în timpul de serviciu Dumnezeesc, pedepsirea bețivilor ce cunturbă actele sfinte, constringerea cetățenilor la căsătoria bisericească, ștergerea neconfesionalismului, cu nu cuvânt sprijin moral am putea mai ușor dobândi, când noi deopotrivă ne-am cunoaște necasurile și greutatele cari le suportăm mulți, dar ca singuratici nu le putem învinge.

Idea deci, relevantă, inițiată de părintele Givulescu, m'a învoioșat puțin; numai începutul va fi greu, deși nu mulți sceptici sunt azi între noi și perierea aceasta va duce la bun sfârșit Am firma speranță că la rezultat necondiționat o să ajungem având și sprijinul autorităților noastre întru înfișarea și îndeplinirea acestei frumoase opere. Aș mai avea multe de zis dar aștept să se mai promuțe și alții mai chemați.

Galșa, 17/30 Ianuarie 1901.

Traian Terebenți,
paroch ort. rom.

Inspecțiunea învățământului nostru primar.

Biserica, în nobila-i însuflețire pentru progresul culturii naționale, a înființat școale, cu locale mai puțin ori mai mult corespunzătoare, a cvalificat învățătorii, cari azi nu mai sunt din sistemul celor improvisați.

La toate aceste condițiuni de progres ne-am cugetat și am făcut, după împregiarări și pricepere, ceea ce s'a putut.

La aceia, cari după poziție sunt chemați a *aprinde luminile*, a dirige total și a *inspira viață în învățătorime*, nu ne-am cugetat de loc.

Ce vor valora toate acele „prețioase condițiuni de învățământ“, dacă ne va lipsi motorul, care chemat e a dirige totul în învățământ?!

Ne apreciend *importanța didactică* a acelor chemați a controla cultura neamului, nici că am grijit până acum de cvalificarea lor pedagogică, ca în astmod cunoscend *condițiunile de adevărat progres* al învățământului nostru, *ei să-și corespundă* între toate împregiarările *sublimei lor misiuni*.

La noi „nimeni n'a fost edificat asupra principiilor a căror realizare caută să urmărim în școală.“

Să nu ne mirăm deci când în lipsa stabilirei unor „bune tradițiuni de procederi“ și a unui plan bine ficsat, umblăm pe nimerite, în ale progresului cultural.

„Cel ce pretinde dela alții — zice distinsul critic Șt. Mihăilescu — el mai întâi dator e să știe ce

Urmează în supliment.

Supliment la „BISERICA și ȘCOALA“ Nr. 4.
Anul XXV.

voiește și cum voiește și lumina voinței noi nu am avut-o nici când.“

„Pentru alegerea unui învățator, statul cere toate garanțiile putincioase; absolvire de studii speciale, certificate de moralitate, concurs îngădit cu toate pazele inchipuite, probe de aptitudine didactică, o filieră lungă de formalități, care să chezășnească interesele unei clase, sau unei singure școli, pe când revisorul, supraveghiătorul învățământului judecătoresc înalt al dascălilor, presidentul concursurilor, mentorul intelectual al școalelor dintr'un județ, acela intră în aula academică cu mâinile înșolduri, fără să-l întrebe nimeni, de unde și cum!“

„Nu avem dar în momentul de față, trebuie să o spunem verde, oameni cu destulă pregătire pentru misiunea regenerării didactice.“

Suntem mândri a constata, că majoritatea clerului nostru, cu studii mai înalte și de specialitate didactică, sunt în afară de critica D-lui Mihăilescu dari tot bine să știm că nu e suficient a ne mândri că am fondat un anumit număr de școli și am instituit tot atâți învățatori, pentru a fi liniștiți în conștiință, că am îngrijit pentru instrucțiunea poporului.

Să descindem — ca bărbați de specialitate — în acele școli, spre a ne convinge, cum și între ce condițiuni și cu ce rezultate muncesc luminătorii poporului.

Bărbații cu zel și abnegațiune, puși în fruntea inspecțiunii școalelor, se vor fi interesat și-și vor fi câștigat pe cale autodidactică cunoștințele și dexteritatea de a pătrunde în esența cauzei, de a cunoaște școala sub toate raporturile.

Pentru câți înse, cauza școlară este o țeară necunoscută!

Nu mă prinde deci mirarea, când trebuie să recunoaștem tristul fapt, că în mare parte autoritățile noastre cunosc starea școalelor și a instrucției numai din rapoartele despre esamenalele finale, cari rapoarte ținute fiind în terminii birocrăției generale, sunt niște adevărate „cliseuri tocite“, satisfacând pur numai părții formale; căci sinceri fiind, la noi forma primează toate, nu suntem prea dedați de a vedea „o sistema științifică de a lucra.“

Să cercetăm numai obiectiv și imparțial, în câți din bărbații noștri, puși în fruntea inspecțiunii școalelor, s'a deșteptat gustul pentru un studiu mai serios și aprofundat al chestiunilor școlare; câți s'au distins prin serieri ori studii didactice?!

Să nu-ne prinda mirarea, că învățătorii nu citesc o carte de valoare pedagogică, când nu e cine să-le indice izvoarele, căci câți din cei chemați, cunosc atari izvoare și s'au hrănit și încălzit din isvorul lor nesecat?!

Apunerea eminentei „Foi pedagogice“ dela Sibiu, ne arată gradul de regres în ale simțului de datorie, în cei chemați ai noștri!

„Cine va aprinde lumina în lăternă!“ esclămăm și noi azi, în trista situație, cu distinsul critic Mihăilescu. Inspectorilor li-se impune sfânta datorință de a iniția pe învățătorii mai debili, în noule metode și reforme introduse de pedagogia științifică.

„Nu-i destul — zice Breal — a procura învățătorului o asistență onorabilă, ci trebuie încă să-i susținem gustul și iubirea de studiu, curiositatea și spiritul îndreptate către obiectele ce fac fondul meseriei lui.“

Eată considerațiuni, cari impun Vener. noastre autorități a medita serios asupra cvalificării pedagogice a inspectorilor noștri școlari.

Inspectorii și respective protopresbiterii, să se recruteze din cei mai binemeritați preoți pe terenul cultural, dintre oamenii cari au dat probe despre voința și capabilitatea de a lucra pentru progresul nostru cultural.

Inspectorii să se convoace din timp în timp la conferențe, unde sub conducerea profesorului de pedagogie și a referentului școlar, să discute asupra mijloacelor, prin cari s'ar putea reinvia și înainta învățământul nostru primar făcându-le cunoscut cel mai nou metode și reforme în învățământ.

Prin atari conferențe am regenerat corpul inspectorilor, i-am trezi la nouă viață, am realisa mult dorita unificare a învățământului și a metodelor sale.

În aceste consilii de instrucțiune, să se invite din fiecare tract câte unul din cei mai distinși învățători, ca în acest mod teoria să consulte și practică, sau aplicabilitatea.

În marele interes al progresului nostru cultural este, ca cei puși în fruntea destinelor bisericești și școalelor să aibă obiectivitatea a recunoaște, că și în chestiile școlare a sosit supremul timp, a fi dus la isbândă principiul inspecțiunii de specialitate, aplicându-se în inspecțiunea școalelor și atari bărbați, cari au nu numai cvalificațiunea teoretică recerută, ci și practice posed bogate experiențe din domeniul vieții școlare.

Este fericită ideea relevată în măritul Congres, prin raportul Ven. Consistor-aradan, de a-se institui și sistemisa în fiecare tract, un referent școlar, în persoana celui mai cvalificat și practic învățator, care având dexteritatea și ocazia de a studia școala sub toate raporturile, să servească cauzei culturale.

Puși în serviciul culturii, numai în interesul ei ne-am ridicat cuvântul. Probeze-se, și viitorul va arăta, că cuvântul, al nostru a fost.

Pentru a trezi însă o activitate mai intensivă în viața inspectorilor, a-micilor referenți și a corpu-

lui didactic în genere, se impune ca o necesitate de prima ordine, ca Ven. Consistor, pe lângă referentul ordinar al senatului școlar, să institue, pentru persoana celui mai probat, practic și energic bărbat de școală, un post de *inspector general al învățământului din diecesă*.

Să nu uităm, că școalele și cultura națională nu se pot conduce numai din cancelarie și prin ordinațiuni neexecutate; despre ce s'a convins și înaltul minister, ordonând inspectorilor sei, ca să conducă și inspecționeze mersul culturii, nu din cancelarie, ci în școale; convingându-se nemijlocit de starea învățământului și referințele între cari sunt condamnați a lucra învățătorii.

Reforme urgente și radicale cerem în inspecțiunea și organizarea învățământului nostru primar. Din centru să curgă un riu puternic, o autoritate didactică să regenereze școalele și cultura națională, să ducă viață și activitate pe teate alviile culturii naționale; ear în acel riu părăiașele de pretutindenea, învățătorii referenți școlari din toate tractele, să verse vistieria lor, esperințele lor, informațiunile lor, ca în acest mod, cu putere de viață reînviată să curgă marele fluviu al culturii noastre naționale.

Să nu pierdem din vedere, că Prea On. Dni protopresbiteri sunt și parochi, și ca atari legați și de administrarea spirituală a parochiilor.

De altcum cine va contesta, că o inspecțiune făcută prin o persoană mai streină, va îndrepta multe rele și neajunsuri, va trezi multe organe și corporațiuni renitente, cari au rămas inerte și lipsite de sentimentul datoriei, la toate provocările concernentului protopresbiter?

Pe câți indolenți nu i-ar trezi la o rodnică activitate o asemenea inspecțiune riguroasă, pe câți neorientați în ale nouelor reforme și inovațiuni, nu i-ar pune în curent cu progresul pedagogiei științifice moderne, pe câți nepăsători nu i-ar face a se interesa mai mult de calificarea lor continuă și pe câți zeloși nu i-ar îndemna la o activitate cât mai constantă!

O adevărată inspecțiune, vie Impărăția Sa și în școalele noastre mult uitate!

Dorim, că Ven. Consistor să fie bine orientat asupra tristului fapt, că de o interesare mai viie a organelor și corporațiunilor parochiale, față cu cauza școlară, abia poate fi vorba la noi.

Onoare sporadicelor excepțiuni, dar de aci încolo, indiferentism negru.

În fine, un sincer cuvânt și asupra modului de inspecțiune.

Să fim scusați, dacă în marele interes al culturii noastre trebuie să o spunem franc, că la noi pentru toate e timp și sunt mijloace, numai pentru școală și conducerea ei nu.

Inspecțiunea se face pe sărite, o privire asupra elevilor, ascultarea unei esaminări, față de care nu

venim nici un cuvânt, și am isprăvit. Onoare excepțiunilor!

Nu „visite de formă“, ci cercetarea faptică a tuturor condițiunilor între cari s'a obținut rezultatul.

Inspectorul să fie atent la tonul, forma și cuprinsul răspunsurilor, spre a se convinge, întru cât a pătruns materia în spiritul elevului, căci nu mulțimea materiei de învățământ, ci prelucrarea aceleia, este dătătoare de ton la aducerea jedecății, asupra activității învățătorului.

Inspecțiunea școalelor să se facă și la începutul anului școlar, ca astfel să delăturăm greutățile, cari stau în calea activității și progresului învățământului.

Să nu pierdem din vedere, că prin inspecțiunea de formă din cancelarie nu vom face nici un progres în învățământ, ci descinzând înși-ne între murii școlii, unde prescriind receta, să și putem arăta modul de aplicare.

Inspectorul să poarte ziar regulat despre toți învățătorii săi, în care să noteze toate defectele observate, să propună modul de sanare, să indice fiecăruia izvoarele de cultură necesare, să deie termenul recerut pentru îndreptarea reului și la cas de necesitate, însuși să țină lecțiuni de model.

În speranță că aceste vederi vor fi întimpinate de cei interesați cu aceeași dragoste de neam, cu care eu în sinceritate le-am scris, închei.

Comloșul-bănățean 11 Ianuarie 1901.

Iuliu Vvica.

Epistola către parochul bătrân.

Iubiți Unchiule!

Cu plăcere am cetit și eu epistola Dta, în care scrii despre impresiunile ce Ți-a făcut ultima pastorală a Prea Sfinției Sale către preoțime. Am cetit cu luare aminte părerile și observările ce Dta I. U., le ai asupra celor mai mulți dintre preoții tănări și față de chipul cum își implinesc chemarea lor și cum dênșii se conformează față de cerințele esterne reclamate de poziția lor.

Să mă crezi I. U., că cu bucurie am întimpinat apariția epistolelor Dta, pe cari și în anii de mai înainte le cetisem cu plăcere, căci am aflat întrînsele multe povețe bune și sfaturi folositoare. Și afară de aceea ai o peană, care cu maiestrie știe pune pe hârtie ceea ce voești să zici.

Nu încapă nici cea mai mică indoială, că adevăr se cuprinde în indicațiunea adusă de Dta: „că chemarea păstorului sufletesc nu este numai îndeplinirea serviciilor în și afară de biserică, ci datorința de căpetenie este, a în viața a lumina, a îndrepta și a întări poporul cu cuvântul și cu fapta.

Adevăr e Iubite Unchiule, că dovada cea mai puternică despre capacitatea păstorului sufletesc sunt faptele și rezultatul faptelor sale!

Și când sunt gata a mă închina cu tot respectul înaintea poveștelor și învățăturilor bune ale Dtale, — te rog frumos I. U. să me ierți, dacă îndrăznesc, a-mi exprima și o nedumerire ce mi-sa întipărit în minte din cetirea epistolei Dtale.

Poate, că nedumerirea mea n'are temei și poate că mintea mai mărginită și cunoștințele mele mai înguste, ca ale unui om mai tînăr ca Dta, nu vor fi doar' pe deplin corecte, socot inse că e bine, ca din schimbarea de păreri să ne lămurim mai bine acei cari ca și mine vor fi avînd doar și ei nedumeriri și iarăși să ne mai adaugem ceva la cunoștințele practice, acei ce acum încă avem mai puțină experiență.

Te rog însă dinainte I. U. ! ca să primești rîndurile mele ca isvorite din cel mai bun gând și conștiință curată.

Și acum eată în ce stă nedumerirea mea!

După-cum am înțeles eu din epistolă, pe Dta I. U. te supără doauă lucruri și anume:

Unul, „că cei mai mulți dintre preoții tînări, nu se prea împrietenesc cu cuvintele mai aspre ale bătrânilor și cu cinstirea acestora“ și de aceea te adresezi numai către „Nepotul“ Dtale pe care de mic îl ști mai bun.

Al doilea lucru, care pe Dta se vede I. U. că te-a supărat și mai rău, e că au fost niște scrisori de alipire a unor conferințe preoțești către Prea Sfinția Sa și zici că acele fără împlinirea și a sfaturilor P. S. Sale sunt fățării și înșălaciune.

Eu nu pot înțelege pentru ce te-au putut pe Dta supăra acele atât de mult, ca să faci o alusiune atât de amară la preoții din 2 tracte, cari au trimis astfel de scrisori de alipire, — când și Dta singur I. U., în epistoala Dtale, exprimi destul de la înțeles alipirea către Prea S. Sa pentru înțeleapta Sa pastorală și nimēnuia nu-i trece prin gând să facă din aceia act de măgulire?! Pe² cât știu eu din convenire cu mulți confrăți, mult sânge rău a făcut infruntarea Dtale la cei vizați în scrisoarea Dtale.

Căci dacă Dta I. U. tot din acele motive faci act de alipire către Prea S. Sa și nu comiți fățarie cu atât mai vîrtos se poate aceasta afirma despre 2 tracte protopresbiterale cari n'au lipsă nici să înșelele nici să facă fățarie. *Au mai voit inse acele 2 tracte și altceva, cu drept să o spun — să mai înfrēneze pe cei ce calomniază pe Părintel lor, — ear aceasta doară nu te supără Iubite Unchiule!?*

Eu nu sunt astăzi nici tînăr, căci precum ști I. U. e al doilea deceniu de când am pășit în viață dar nici bătrîn nu sunt, căci precum iarăși bine ști n'am încă barbă după cum ar trebui după zisa Dtale: „Spre semn că și el e dintre noi.“ — așa n'am pentru ce să părănesc nici pe cei bătrâni nici

pe cei tineri. Vreau să zic numai, că la conferința tractului nostru, dela care, îți șoptesc numai Dtale, încă s'a trimis o scrisoare de alipire pricinașă, am văzut cu bucurie că atât bătrânii, despre cari numai bine pot zice, cât și tinerii, într'o armonie deplină și cu frumoașă insuflețire au ventilat, combinat și luat concluse, cari să ridice prestigiul și vaza bisericeii. Ear concluse luate în așa condiții, să mă ierți, unchiule iubit, dar nu sunt înșălaciuni.

Despre preoții tineri am văzut că s'au purtat acolo cu toată preveniența față de colegii lor mai bătrâni. — Am mai văzut și aceia, ca tocmai cei mai tînări s'au prezentat frumos și ei și au propus mijloacele, ca în viitor prezentarea esternă a întregii preoțimi să fie neeseceptionabilă. Am mai văzut din raporte, că în turmele nici unuia dintre cei mai tînări n'au intrat nici un fel de lupi răpitori. Așa dar poți fi liniștit I. U., că și dacă între cei tînări nu vor fi toți apostoli, dar partea covîrșitoare după a mea părere sunt la locul lor.

Cât despre barba și pērul meu, apoi bine, îți primesc bucuros sfatul I. U. ! și pērul mi-o crește el; despre barbă însă nu-ți pot făgădui, căci aceia e un dar al naturii de care nu toți au parte în măsură a bunăoară cu Dta I. U. De altcum în învățăturile Mântuitorul nostru Iisus Cristos n'am aflat scris nicăiri, că acei pe cari nu i-a hărăzit natura cu barbă n'ar avea și ei vocațiune pastorală.

La partea ultimă a epistoalei Dtale I. U. ! „ca să ne vezi (pe mine și păr. Terenție) strălucind cu faptele nu cu hainele“ și „cine nu asculta glasul Arhichiereului — acela . . .“ — aici, la ceea ce nu se scrie, ci se întregește cu puncte, eu nu știu ce răspunde, căci metoda acela de cetire nu l'am învățat, deși precum zisei nu sunt nici bătrân.

Poftindu-Ve I. U. ! bună sănătate, rămân cu aplecațiune!

Preotul Trăian.

D I V E R S E.

* *Lipovana* institutut de credit și economii în Lipova își ține a VIII-a adunare generală ordinară în 21 Februar n. a. c. la 10 ore a. m.

* *Școala de fete pentru economia casei* Ministru ung. de agricultură proestează înființarea unei școale de fete pentru economia casei, înpreunată cu un institut provăzut cu pământ propriu, cu internat și toate superedificatele necesare. Spesele pentru susținerea școalei au fost provăzute deja în preliminar. Școala va avea mai pe sus de toate direcție practică, de aceea elevelor ce-i vor aparține, li se va da cualificație practică în economia grădinătuimii, lăptăritului, cultura galițelor, stupărit și industria de casă. Școala este destinată pentru fetele din clasa de jos și mijlocie a populațiunei.

* **Institut de grădinițe.** Reuniunea de pomărit din Baja s'a adresat ministrului de agricultură ca rugarea, să iee dispozițiunile necesare ca pe viitor și femeilor să li se dea instrucție în economie și grădinițar. Spre acest scop numita reuniune intenționează a înființa un institut pentru calificarea de grădinițe, și cere sprijinul moral și material al ministrului. Cu asemenea rugare s'a adresat numita reuniune și ministrului de instrucțiune. O idee foarte bună, care ar fi bine să aibă răsunet și la noi.

* **Bibliotecă economică.** Ministrul de agricultură, I. Darányi, a înființat bibliotecă economică în 750 comune. Aceste biblioteci au fost până acum administrate gratuit din partea învățătorilor comunali. Ministrul a hotărât în timpul din urmă, să remunereze pe învățătorii cari se vor distinge prin o manipulațiune conștiințioasă a bibliotecilor și vor desvolta mai mult rol pentru cățile să fie cetite din partea poporului. Premiile sunt: 1 de 200 cor., 2 de câte 100, și 30 de câte 50 cor.; ear la distribuirea de pomișori, viță de vie, coșnițe de stupi, recuiste de stupărit, galițe de prăsilă, cărți de specialitate, etc. în locul prim va avea în vedere rugările învățătorilor, cari manipulează bibliotecile economice. — Încât pentru înmulțirea și manipularea bibliotecilor noastre populare am putea și noi învăța ceva din numita dispozițiune a ministrului.

* **Trecere la religiunea greco-orientală.** „Kel. Ért.” primește din Neoplanta știrea, că în timpul din urmă familii întregi trec dela religiunea romano-catolică la cea grec-orientală. În comuna Gospodinceze mai multe familii fruntașe și-au anunțat preotului rom. cat. trecerea lor la ortodoxism; mai sunt și alții, cari și-au lepădat credința lor evanghelică și au intrat în sinul bisericii otodoxe. Și în Panciova se observă în timpul din urmă o astfel de mișcare.

* **Școalele industriale săsești** în anul scol. 1899/1900 au funcționat în număr de 9, anume în Agnita cu 136 elevi, Bistrița cu 166, Brașov cu 556, Cohalm cu 91, Mediaș cu 175, Orăștie cu 106, Sebeș cu 146, Sibiu cu 604 și Sighișoara cu 183, în total 2210 elevi. Din aceștia 1431 au fost Germani, 538 Români și 228 Maghiari. După religiune: 1175 ev. ang., 432 gr. or., 112 gr. cat., 249 rom. cat., 104 ev. ref., 38 mosaici și 10 unitari. Toate aceste școale au fost susținute din fondul universității săsești. Limba de propunere a fost l. germană.

* **La universitatea din Budapeșta** pe semestrul II. al anului școlar curent sunt înscriși: la drept 3814, la filosofie 1021 la medicină 918.

* **Poporația Sibiului.** Resultatul recensemântului de la 1 Ianuarie cu privire la Sibiu e următorial: peste tot 26.643 suflete (cu 5209 mai mult de cât în 1890). Din aceștia: germani 15.553 (cu 2313 mai mult de cât în 1890) români 5959 (cu 1343 mai mult de cât în 1890), maghiari 4732 (cu 1624 mai mult decât în 1890).

* **Petreceeri.** Reuniunea Femeilor Române din Brașov aranjează Festivitatea Iubileului său de 50 de ani, ce se va ținea în Brașov, Marți în 30 Ianuarie (12 Februarie) 1901. Comitetul reuniunei prin Agnes Dușoiu, președintă. Lazar Nastasi, secretar.

— Tinerimea română meseriașă din Oradea-Mare invită la Concertul împreunat cu joc ce-l va aranja Vineri în 2/15 Februarie a. c. în localitatea dela „Arboarele verde.” Venitul curat este destinat spre înființarea unui fond pentru ajutorarea învățăceilor de meserii, lipsiți de mijloace. Inceputul la 7³/₄ oare seară. Pretul de intrare: pentru o persoană 1 coroană, pentru o familie 3 coroane. Suprasolviri generoase se primesc la adresa învățătorului

Nicolae Firu în Oradea-Mare, (Ujváros) și cu mulți alții se vor cuita pe cale ziaristică.

Concurs.

Pe baza ordinațiunei Ven. Consistor gr. or. Oradea din 28 Decembrie 1900 Nr. 1604/182 B. se publică concurs pentru un capelan temporal lângă veteranul preot Petru Lasc din Bulz, tractul Pesteșului comitatul Bihor, parochie decretată de a III-a clasă cu termen de alegere de 30 de zile dela prima publicare. Emolumentele sunt: 1) Dela 400 Nr. de case câte una vică cucuruz sfărmat à 2 cor. 50 fil. 1000 cor.; 2) Stolele usuate după calculul mediu de 5 ani din urmă 600 cor., laolalta 1600 cor., din această sumă o parte după usul local de până aci compete cantorului bisericesc, ear restul va fi împărțit în două, între veteranul preot și capelanul ales.

Doritorii de a ocupa acest post capelania vor avea a-și trimite petițiunile lor ajustate cu documintele ricercate adresate comitetului parochial — subscrisului în Lugosul sup., p. u. Éleșd — și a se prezenta în vreo Dumineca ori sârbătoare în Sft. biserică, spre a-și arăta dexteritatea în cele preoțești.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: TEODOR FILIP, m. p. protopresbiter.

—□—

În urma ordinului Venerabilului Consistor gr. ort. român din Arad, dela 28 Decembrie. Nr. 10412 ex. 1900, se publică concurs pentru întregirea parochiei de clasă prima din comuna bisericescă gr. ort. română **Cerechiu**, protopresbiteratul Șiria (Világcs), devenită văcantă prin decedarea veteranului preot Sinesiu Sas, cu termen de alegere pe 25 Februarie, (10 Martie) 1901.

Beneficiul legat cu această parochie este: a) sesiunea parochială, prețută în 1400 cor.; b) desdau-narea pentru pășune: 96 cor.; c) usufructul unui intravilan parochial 40 cor.; d) 20 de șinice de grâu, din fundațiunea de bucate a comunei, ca competiță de bir; a 10 cor. 200 cor.; e) venitul din cununii 64 cor.; f) venitul dela boteze 32 cor.; g) venitul dela înmormântări mari și mici 130 coroane. De tot 1862 cor. Din venitul acesta detragându-se contribuția regească, comitatensă și alte sarcini obveninde, cari fac 257 cor. 92 fil., rezultă un venit curat în sumă de 1704 cor. 08 fil.

Doritorii de a ocupa această parochie, sunt avisați, ca petitele lor instruate conform §-lui 15 din Regulament pentru parochii, litera a) și adresate comitetului parochial din Cerechiu, să le aștearnă Reverendisimului Domn protopresbiter tractual din Șiria, George Popoviciu, până în 20 Februarie, (5 Martie) an c. inclusive; ear până la expirarea termenului de concurs să se prezinte în sf-ta biserică din loc, pentru a-și dovedi dexteritatea în oratorie și celea rituale.

Din ședința extraordinară a comitetului parochial gr. ort. rom. din Cerechiu, ținută la 7/20 Ianuarie 1901.

Pentru comitetul parochial.

Teodor Stan, m. p.

Ioan Micoroiu, m. p.

president.

notar.

Cu consensul și învoirea mea: GEORGE POPOVICIU, m. p. protopresbiter.

—□—